

2/ Verrast door genade - Jozua 2

Jozua 2 gaat de oversteek van de Jordaan (Joz 3 -4) en de inname van Jericho (Joz 6) vooraf. We volgen twee spionnen die vanuit Sittim naar Jericho worden gestuurd. We lezen hoe ze hun toevlucht zoeken bij een zekere Rahab, die haar volksgenoten misleidt en hen zo redt. Als wederdienst vraagt Rahab om haar en haar familie te sparen wanneer ze uiteindelijk Jericho zullen innemen.

Tweede kans

Het volk van Israël bevindt zich weer aan de grens met het land Kanaän. Weer... want ze waren er al eens geweest. In Numeri 13 lezen we hoe Mozes twaalf spionnen uitstuurt om het land te verkennen. Bij hun terugkeer geven ze toe dat het een rijk en vruchtbaar land is. Echter, tien van hen zien het niet zitten om er binnen te trekken: *“Werkelijk, het vloeit over van melk en honing, en deze vruchten groeien er. ²⁸Maar daar staat tegenover dat de bevolking van dat land sterk is. De steden zijn versterkt en heel groot... We kunnen dat volk niet aanvallen, het is te sterk voor ons.”* (Num 13:27,28, 31)

Het volk raakt compleet ontmoedigd: *“Ze begonnen zich allemaal te beklagen. ‘Waren we maar in Egypte gestorven,’ zeiden ze tegen Mozes en Aäron, ‘of hier in de woestijn. ³Waarom brengt de HEER ons naar dat land? Om door het zwaard geveld te worden, en om onze vrouwen en kinderen te laten buitmaken? We kunnen beter teruggaan naar Egypte.’ ⁴En tegen elkaar zeiden ze: ‘Laten we een leider kiezen en teruggaan naar Egypte.”* (Num 14:2-4) Het gevolg was dat ze nog 40 jaar in de woestijn zouden rondzwerven, en niemand die op dat moment ouder was dan 20 jaar het land zou binnen trekken (behalve dan Jozua en Kaleb, twee verspieders die wel geloofden in het welslagen). Nu krijgen ze een nieuwe kans. Dat wordt spannend... Hoe zou het deze keer aflopen?

Het studieboekje spreekt over ‘een tweede kans’: *“De Bijbel noemt de tweede kansen (en meer) ‘genade’. Genade betekent eenvoudigweg het ontvangen van iets dat we niet verdienen.”* (p. 22)

- **De eerste gemiste kans...** Probeer u eens te verplaatsen in de schoenen van de Israëlieten die het beangstigende getuigenis van 10 van de 12 verspieders horen... Kun je begrip opbrengen voor hun angst? Waarom wel / niet?
- **Tweede kans – genade...** Mooi gezegd, maar... niemand die ouder is dan 20 zal het land binnengaan. Reactie?
- **Genade – onverdiend:** we zagen eerder al dat genade in essentie niet gaat om verdienen of niet verdienen, maar voor iemand het allerbeste willen (welwillendheid, goedgunstigheid). In hoeverre speelt verdienen / niet verdienen een rol in jouw denken?
- Heb jij zelf al het belang ervaren van ‘**nieuwe kansen**’ (vanwege God / vanwege anderen)? En ben jij iemand die bereid is om tweede kansen te geven?

Rachab, de ‘liegende prostituée’...

“Toen de mannen in Jericho waren gekomen, vonden ze onderdak bij een hoer, Rachab genaamd, bij wie ze wilden overnachten.” – Joz 2:1

Het woord ‘ZONAH’ wordt traditioneel vertaald als ‘prostituée / hoer’.

Joodse tradities (ook Josefus), hebben het ook soms over ‘herbergierster / waardin’ wat zou verklaren waarom de Hebreeuwse spionnen

uitgerekend dáár logeerden. Een logische plek voor reizigers en informatie. Tactiek en anonimiteit— dit soort huizen lagen bij de poort/muur, ontvingen vreemdelingen en hadden informele in- en uitloop; bovendien stond Rachabs huis op/tegen de muur (2:15), wat het ontsnappen via een raam verklaart.

Jericho ligt aan de westzijde van de Jordaan, met directe toegang tot doorwaadbare plaatsen. Tot daar gingen de achtervolgers trouwens om hen te vinden (2:7)

Een leugen ‘om bestwil’?

De koning van Jericho komt te weten dat er spionnen bij Rachab zijn ingetrokken, en gebiedt haar om hen uit te leveren. Rachab besluit dit niet te doen: *“Rachab – die de twee mannen verborgen had – zei: ‘Die mannen hebben mij inderdaad bezocht, maar ik weet niet waar ze vandaan kwamen. ⁵Ze zijn vertrokken vlak voordat het donker werd en de poort zou worden gesloten. Ik heb geen idee waar ze*

naartoe zijn gegaan. Ga ze snel achterna, dan haalt u ze nog in.' 6Rachab had de mannen naar het dak gebracht en ze daar verborgen onder bundels vlas." (Jozua 2:4-6)

Flagrante leugens! Leugens om bestwil? Nee, leugens om twee mannen te behoeden voor terechtstelling. Niet alleen redt ze de twee verspieters door te 'liegen', ze verbergt hen en helpt hen ook heel concreet om te ontsnappen (met behulp van een touw waarmee ze langs de muur kunnen afdalen).

NOTA: GIJ ZULT NIET LIEGEN...

Er zijn al heel wat discussies gevoerd over de 'leugens' van Rachab... Kunnen deze leugens beschouwd worden als toelaatbaar, als zonde (vertreding van het verbod op liegen in de Decaloog), ...? In christelijke middens heeft men het vooral over 'absolute waarheid'.

Misschien zijn enkele beschouwingen toch wel op hun plaats.

Te beginnen met het gebod 'Gij zult niet liegen.' Eigenlijk staat dat er niet, maar wel: "*Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.*" Het gaat in essentie over met je woorden, je getuigenis schade toebrengen aan je naaste. Dit geldt zeker in de rechtbank, maar ook daarbuiten...

Het is interessant om na te gaan hoe de Joodse traditie omgaat met 'liegen'.

1/ **Waarheid is en blijft de norm.** "*Van een woord van leugen houd je je verre!*" (Ex 23:7 NB) "*Steel niet, lieg niet en bedrieg je naaste niet. Leg geen valse eed af als je bij mijn naam zweert.*" (Lev. 19:11,12). Bij Jezus klinkt het: "*Laat jullie ja ja zijn, en jullie nee nee; wat je daaraan toevoegt komt voort uit het kwaad.*" Mat 5:37). Leugen schaadt vertrouwen, relaties, de gemeenschap...

2/ **Aanvaarde uitzonderingen**

- Behoud van (je) leven. Leven gaat vóór vrijwel alle geboden. De drie uitzonderingen waarvoor je niet mag liegen (of: handelen om te overleven) zijn: afgoderij, ontucht, moord.
- Liegen om iemand te redden (uit acuut gevaar) is toegestaan en zelfs moreel geboden. Zo worden de vroedvrouwen in Egypte geprezen omdat ze door te liegen tegen Farao zoveel kinderen redden. Dit is ook wat Rachab doet.
- Sjalom en sociale harmonie. Zo verzacht God Sara's woorden voor Abraham (Gen 18:12-13). Ook een beleefde overdrijving, bv. om een bruid positief te prijzen wordt aanvaard. De Talmoed noemt die domeinen waarin mag afgeweken worden van de waarheid: bescheidenheid (bv. over eigen geleerdheid), privacy in het kader van gastvrijheid (cf. Rachab), tact als het gaat om intieme aangelegenheden.
- Oorlog en veiligheid (militaire list)

Samenvatting

Waarheid blijft de norm. Is het leven in gevaar, dan kan de waarheid veranderd of verzwegen worden. Nooit liegen in rechtspraak of om zelf voordeel te halen uit het nadeel van een ander. Nooit spreken om te manipuleren of schade toe te brengen. Houd sowieso rekening met gevolgen voor relaties. P.S. Bij het gebod 'geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste' weiden rabbijnen ook uit over de uiterst kwalijke gevolgen van roddel!

- Wanneer is een **onwaar antwoord** moreel verantwoord, en wanneer absoluut niet? Hoe denk jij over de 'leugens' van Rachab? Als jij in Rachabs positie stond, welke alternatieven had je overwogen?
- Heb je zelf al in dubio gestaan: de waarheid vertellen of niet? Waar liggen jouw **'rode lijnen'**?
- Bespreek samen de **rabbijnse visie op 'liegen'**.

Dienst, wederdienst?

"Zweer me bij de HEER dat jullie mijn familie en mij goed zullen behandelen. Ik heb jullie toch ook goed behandeld? Zweer het me, geef me de zekerheid¹³ dat jullie mijn vader en moeder, mijn broers en zussen en hun kinderen zullen sparen. Red ons van de dood!"¹⁴ De mannen antwoordden haar: 'We staan voor jullie borg met ons leven, op voorwaarde dat jullie onze plannen niet verraden. Wanneer de HEER ons dit land gegeven heeft, zullen we je goed behandelen en je trouw bewijzen.'" – Jozua 2:12-14

- Rachab vraagt **CHESED**, goedheid, zoals ze zelf CHESED heeft betoond (op gevaar van eigen leven).
- Ze vraagt **zekerheid**, letterlijk 'een **teken van trouw**' (EMETH – ook vertaald als geloof, vertrouwen).
- De spionnen beloven **CHESED** (v. 14 – goed behandelen) en **trouw** te bewijzen (EMETH).
- Ze geven ook een teken: “Wanneer we dit land binnentrekken, moet je dit rode koord aan het venster binden waardoor je ons hebt laten zakken”. Aan dat (eigenlijk niet ‘rode’, wel scharlaken of purperen) koord zouden de aanvallers het huis herkennen van Rachab en haar familie.

Leuk detail: het Hebreeuwse woord TIKVAH betekent tegelijkertijd ‘koord’ en ‘hoop / verwachting’.

- **CHESED** – goedheid, is een bijbels basisbegrip. Hoe komt CHESED concreet tot uiting in dit verhaal?
- Rachab vraagt ‘een teken van trouw’... Heb jij daar ook soms nood aan? In welke situatie(s), en hoe kan zo’n teken er uitzien?
- **TIKVAH: koord & hoop**... Is er in onze tijd nood aan zichtbare tekenen van hoop? Zie jij tekenen van hoop? Op welke manier kunnen ook wij zorgen voor tekenen van hoop? In een commentaar waarbij ook sprake is van gebed las ik deze bezinningsvraag: “Hoe verandert het je gebed als ‘hoop’ voor jou ook ‘teken aan het raam’ wordt?” Reactie? Hang jij soms ‘koorden’ uit?
- Jozua 2:12-20 spreekt over beloften van CHESED en TROUW enerzijds, maar ook over ‘voorwaarden’ (koord ophangen, familie moet binnen blijven, geen verraad plegen, ...). Wat leert dit over hoe **genade en verantwoordelijkheid** samengaan?

Rachab, een ‘buitenstaander’ als modelgelovige...

“Wij hebben het gehoord en ons hart versmolt; in geen man is nog geestkracht opgestaan, vanwege uw verschijning: want de Ene, uw God, hij is God in de hemelen boven en op het aardland daaronder;” (Jozua 2:11 NB)

In de Talmoed groeit Rachab uit tot archetype van TESJOEVA – bekering. Je kunt natuurlijk tegenwerpen dat angst een grote rol speelde. Haar getuigenis gaat echter verder dan louter angst. Ze getuigt van een universeel godsbeeld: God is de God voor alle volken! Haar belijdenis is trouwens de eerste theologische toespraak in het boek Jozua, nog voor Israëls eigen belijdenis aan de Jordaan.

Het Nieuwe Testament onderschrijft deze positieve visie. Rachab wordt vermeld **in het geslachtsregister van Jezus**: “Salmon verwekte Boaz bij **Rachab**, Boaz verwekte Obed bij Ruth, Obed verwekte Isai, Isai verwekte David, de koning.” (Matteüs 1:5,6)

Op andere plaatsen in het N.T. wordt Rachab geprezen omwille van haar geloof en gastvrijheid, en wordt ze rechtvaardig genoemd: “Door haar geloof ontving de hoer **Rachab** de verkenners gastvrij in haar huis en is ze niet met de ongehoorzame inwoners van haar stad omgekomen.” (Hebreeën 11:31). “Werd niet ook **Rachab**, de hoer, rechtvaardig verklaard om wat ze deed, toen ze de verkenners ontving en langs een andere weg liet vertrekken?” (Jakobus 2:25)

- Lees de verzen 9 tot 11: welke woorden of herhalingen springen eruit? Wat vertelt dit over Rachabs beeld van God? Is dit voor jou een herkenbaar beeld?
- **Bekering uit angst**... of zit het toch dieper? Wat is volgens jou de waarde van bekering uit angst?
- Op welke manier kun je Rachab een ‘gelovige’ noemen? Wat leert dit verhaal (en de teksten uit het N.T.) over **geloof dat handelt**?
- Een ‘buitenstaander als voorbeeld’... Wat kunnen wij hieruit leren? Is dit niet belangrijk in onze huidige multiculturele wereld (en kerklandschap!)? Ken je andere verhalen (O.T. / N.T. waar buitenstaanders (zelfs ‘heidene’) bondgenoten worden? Wat zegt dit over Gods manier van werken? Zijn wij (als individueel gelovige / als geloofsgemeenschap) bereid om te luisteren naar het getuigenis van ‘anderen’?
- Een vrouw, een ‘heidense’, een herbergierster of zelfs prostituée... opgenomen in het geslachtsregister van de messias. Wat leert ons dit over **vooroordelen**? Welke vooroordelen zie jij om je heen (in kerkelijke en niet kerkelijke kringen, bij je vrienden en collega’s, ... bij jezelf)?
- Zijn er vandaag nog ‘RACHABS’: mensen aan de rand die onverwacht dragers van geloof en hoop worden?

